

BRAAKBALLEN WIJZEN DE WEG

Alexandra Haan

Al twaalf jaar doet de Zoogdierwerkgroep van de Stichting Natuur- en Vogelwacht Dordrecht onderzoek naar het voorkomen van kleine zoogdieren op het Eiland van Dordrecht. Dit onderzoek wordt uitgevoerd met behulp van live-traps van het type Longworth. In het onderzoeksgebied, waarin zich bekende natuurgebieden als de Dordtse- en Sliedrechtse Biesbosch bevinden, werden al veel verschillende biotopen bemonsterd. Zodoende kon een goed beeld verkregen worden van de biotoopkeuze van de diverse soorten kleine zoogdieren. Onder de tien soorten die gevangen werden, bevindt zich een bijzondere soort: de Noordse woelmuis *Microtus oeconomus*.

Huisspitsmuis. Foto Pieter de Groot

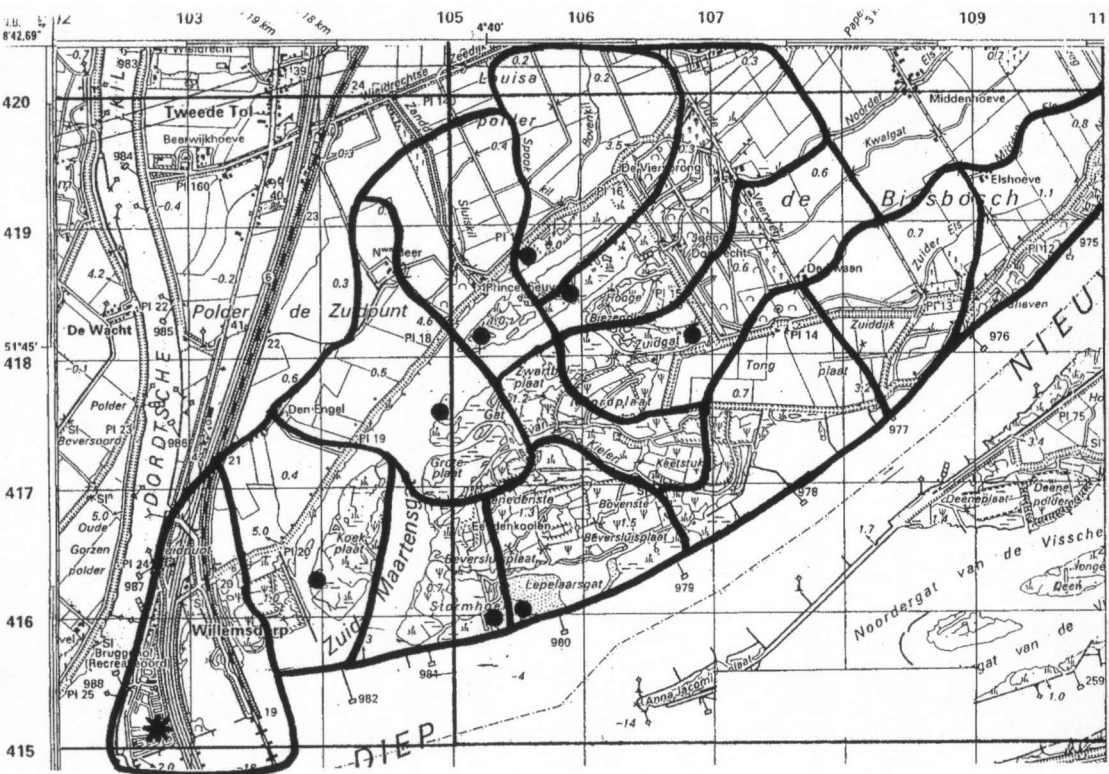
Om deze en andere zeldzame soorten in het veld te vinden, kan het heel nuttig zijn de hulp in te roepen van 'professionele' muizenvangers, namelijk de uilen. Door onderzoek van braakballen kun je, mits ze een beetje 'vlakdekkend' verzameld kunnen worden, ook de globale verspreiding van de diverse soorten vaststellen. Voor ons braakbalonder-

zoek werden braakballen gebruikt van bosuilen die op het eiland van Dordrecht algemeen voorkomen, zowel in de parken en buitenplaatsen als in de (buitendijkse) natuurgebieden (zie kaartje).

Territoriaal

Omdat bosuilen niet zo selectief zijn in hun prooidierkeuze, bovendien erg territoriaal zijn en relatief kleine territoria bezetten, is deze soort zeer geschikt voor braakbalonderzoek. Meer dan tien jaar lang werden op vaste plaatsen in de diverse territoria van bosuilen braakballen verzameld. Uit de buitendijkse gebieden, de Dordtse- en Sliedrechtse Biesbosch, werden daarbij samen een kleine 10.000 prooidieren uitgeplozen (zie tabel).

Als nu in een bepaald territorium bijvoorbeeld noordse woelmuizen in de braakballen gevonden werden, bleek het in de praktijk vrij eenvoudig om in dat territorium de meest geschikte leefgebieden te selecteren. Hier werden dan inlooppvallen geplaatst en ook daadwerkelijk 'noren' gevangen. Zo kon met behulp van braakballen de verspreiding van deze soort op het Eiland van Dordrecht nauwkeurig in kaart gebracht worden.

Het zuidelijk deel van het Eiland van Dordrecht, met de Dordtse Biesbosch, plus de globale ligging van de bosuil-territoria. Plaatsen waar de noordse woelmuis kon worden gevangen, na vondsten in braakballen, zijn met een stip aangegeven, die van de huisspitsmuis met een sterretje.

Totaal braakbalanalyse Zuid-Hollandse Biesbosch, 1988-1997

	n	%
Bosspitsmuis	3254	35.6
Dwergspitsmuis	237	2.6
Huisspitsmuis	61	0.7
Spitsmuis spec.	4	0.0
Mol	179	2.0
Rosse woelmuis	817	8.9
Woelrat	35	0.4
Veldmuis	366	4.0
Aardmuis	1524	16.7
Noordse woelmuis	204	2.2
Woelmuizen spec.	65	0.7
Dwergmuis	478	5.2
Bosmuis	907	9.9
Huismuis	7	0.1
Ware muizen spec.	3	0.0
Bruine rat	63	0.7
Haas/Konijn	27	0.3
Wezel	2	0.0
Vogels	401	4.4
Amfibieën	397	4.3
Kevers	111	1.2
overige insecten	5	0.1
Totaal	9147	100 %

Huisspitsmuis

Ook voor een ander soort bleek deze methode heel nuttig. De huisspitsmuis *Crocidura russula* werd slechts in één van de twaalf bosuilterritoria in de braakballen gevonden. Huisspitsmuizen zijn landelijk gezien veel algemener dan noordse woelmuizen, maar in onze omgeving komt deze soort veel zeldzamer voor. Ook voor de huisspitsmuis bleek het eenvoudig om binnen het territorium van de betreffende bosuil de exacte plek te kiezen waar zich de geïsoleerde populatie huisspitsmuizen zou moeten bevinden. In het uitgekozen deelgebied, in dit geval een camping, werden vervolgens met behulp van live-traps ook daadwerkelijk huisspitsmuizen gevangen.

Methode verdient navolging

Ook voor andere gebieden is de methode van braakbalanalyse als voorstudie op veldonderzoek met inloopvallen zeer goed toepasbaar. Daarbij hoeft er zeker geen monitoringsperiode van tien jaar aan ten grondslag te liggen. Zelfs het verzamelen en analyseren van een beperkt aantal braakballen kan al een goed beeld verschaffen van de te verwachten muizensoorten en hun specifieke leefgebieden. Behalve bosuilbraak-

De bosuil eet veel gevarieerder dan de ransuil; in zijn braakballen vind je ook veel spitsmuizen. Foto: Jaap Mulder

ballen zijn ook braakballen van kerkuilen zeer geschikt; die van ransuilen zijn voor het onderzoeken van de verspreiding van spitsmuissorten niet geschikt, omdat die weinig gegeten worden. Ransuil en kerkuil hebben bovendien vaak een (veel) groter voedselterritorium en ze vertonen meer zwerfgedrag dan bosuilen.

Alexandra Haan,
Natuur- en Vogelwacht Dordrecht,
Noorderelsweg 4A, 3329 KH
Dordrecht, tel. 078-6213921 (NL)